

Erna Česnik: Zakaj in kako naj varčujem.¹

ŽIVIMO v časih malodelja in razsipnosti. Vedno bolj in bolj se pogrezamo, dan prinaša za dnevom več revežev in beračev. Marsikdo se s strahom vprašuje: Kam plovemo?

Vgledimo se malo v današnje življenje! Kje leži prav za prav vzrok propadanja? Z mirno vestjo lahko rečemo: v brezskrbnem razsipavanju. Oglejmo si delavce! Ves teden dela, pa pride sobota, dan plačila — kje ga najdeš? V gostilni! Kar si je s trudom zaslužil tekom šestih dni, to zapravi v enem večeru. Potem pa gladuje, ne privoščiti si toplega kosila, ne briga se za primerno ležišče, primerno obleko in ko pride dan novega plačila, ga zopet najdeš v veseli družbi, pri kupici vina. Ali je slišal on kdaj o štedenju? So ga li vzgajali v tem zmislu? Morda, a strast po vinu ga je uničila, zmisel za štedenje je pri njem izginil in prevladala je pri njem misel: »kadar imam, uživam; ko nimam, stradam«.

Kmet toži: Hudi časi so, blago nima vrednosti, vse moram napol zastonj prodati. In koliko je takih, ki polovico, četrtno porabijo, vračajoč se s semnja! Potem ti pa tak človek toži o »hudih časih«, in toži po zlatih »starih časih«, ko je tekkel med po ulicah. Kaj je vzrok slabim časom? Premalo štedenja. Denar, ki ga je ta človek potrošil, obiskujoč gostilno za gostilno, naj bi bil prinesel domov in naložil v hranilnico, ne slišal bi bil morda pikrih besed svoje žene, mir bi vladal v družini, dobri časi bi se vrnili. In ob času potrebe bi ga lahko porabil za povečanje posestva, popravljanje gospodarskega poslopja ali v katerokoli koristno smer.

Slabi časi so obenem časi koncertov, gledališč, kinematografov, veselic. Človek mora obiskovati kulturna ognjišča (gledališča, koncerte), a koliko denarja se potroši za tako zvane »šund predstave«, za »šund« knjige! So ljudje, ki hočejo povsod vzbujati pozornost, nakitijo se, našminkajo kakor »pustne šeme«. Ni li škoda denarja, ki ga dajejo v take svrhe? Vse pač gre za duhom časa.

So pa zopet nenasiitneži: ni jim dovolj komad kruha, zahtevajo dva, morda tri, a ne zaradi lakote, zaradi голе požrešnosti. Ni jim dovolj, da posetijo eno kavarno, ampak hodijo od kavarne do kavarne, ne zadovoljijo se z eno kavo, morda s čajem, zahtevajo vse prvovrstno, vse najboljše. Seveda, dokler jim gre, potem pa računijo in računijo, koliko bi lahko že imeli, kaj bi si vse lahko kupili — toda vse zaman — varčevanju so se odpovedali.

Torej čemu štediti? Navaden človek bo odgovoril: Štedim za slabe čase, za slučaj bolezni, za starost, za nesreče, ki me utegnejo doleteti, štedim za svoje malčke. A drug zopet poreče: Štedim, da si bom zboljšal in povzdignil svoje gospodarstvo, razširil svojo trgovino, štedim za dolgo potovanje, ki ga nameravam napraviti v tujino, štedim za študiranje v inozemstvu.

Oba imata prav. Med njima je le ta razlika, da prvi ozkosrčno hrani svoje prihranke kakor zvesti hlapec iz sv. pisma, ki je izročene mu talente zakopal, da jih je lahko nedotaknjene vrnil svojemu gospodarju. Drugi pa svojih talentov ne zakoplje, ampak z njimi ustvarja nove. Ta smoter je višji od prvega, ta navdaja sedaj vse gospodarske kroge, ne samo naše države, ampak vseh držav, osobito evropskih, ki so radi vojne največ trpele.

Tudi država mora štediti. Koliko je še pokrajin, ki trpe na pomanjkanju šol, železnic, slabe ceste ovirajo promet. Kmet si z največjim trudom pribori svoj kruh. Saj naša država je še mlada, saj si šele gradi temelje za dom, kjer naj bi dobili vsi njeni sinovi kruha in dela, kamor bi poklicala zaslužnjene brate in izseljence.

Mi, ki živimo v teh časih ustvarjanja, v časih, ko potrebuje država največ pomoči, mi smo ji dolžni posvetiti vso našo voljo in moč, naše delo in varčevanje, kajti kar prištedimo sebi, prištedimo skupnosti. Dolžni smo štediti denar, hrano, obleko, zdravje, svoje in tistih, ki so v naši oskrbi, oziroma službi. Bodimo »skromni v obleki, v jedi, v razvedrilu! A zopet vse do mere. Skopuh štedi denar, a zdravje zapravlja.

Težko je štediti pri hrani, kajti od nje zavisi naše zdravje, ki je največje naše in narodno bogastvo. Higijensko pravilno izbirati hrano, je prvi pogoj štedenja. Zato naj bi vsako dekle dobilo dobro vzgojo v higijeni in gospodinjstvu, da bo kot bodoča gospodinja močan steber ne le lastnega doma, ampak tudi države. Higijensko nepoučena žena je vzrok mnogim boleznim in radi tega mnogokrat vzrok pomanjkanju in bedi.

¹ Poštna hranilnica je razpisala v preteklem šolskem letu nagrado za najbolje izdelano nalogo »Zakaj in kako naj varčujem?«. Na to vprašanje so odgovorili učenci in učenke IV. letnika vseh učiteljskih v kraljevini Jugoslaviji. Nalogo so pisali v dveh šolskih urah. Prvo nagrado v znesku 500 Din je dobila Erna Česnik, gojenka IV. letnika učiteljskega v Mariboru.

Dolžni smo čuvati lastno in tuje zdravje. Domovina rabi zdravih in krepkih mož, zato ga ne zapravljajmo z lahkomišelnim življenjem, s pretiranim športom, z neekonomskim delom. Varčujemo z zdravjem!

Zato je treba že otroke navajati k varčevanju, kajti »kar se Janezek nauči, to Janez zna«. Otroci naj imajo svojo pušico, ves denar naj si shranijo v njo. Ta denar naj se porabi za to, kar otrok najbolj potrebuje. Če so starši premožni in lahko preskrbe otroke, naj store otroci z denarjem kako dobro delo. S tem se nauče usmiljenja in ljubezni do bližnjega. Odraslim otrokom bi bila priporočljiva stalna vsotica, s katero lahko razpolagajo in se na ta način nauče štedenja. Vse izdatke naj si točno beležijo, matere naj pa pregledujejo njih beležke.

Posebno koristno je to za otroke, ki gredo pozneje študirat v tujino, kajti takrat dobe v roke večjo vsoto denarja in ne vedo, kam bi z njo. Čestokrat porabijo denar v nepotrebne svrhe; ko ga potrebujejo, ga nimajo in tako lahko zabredejo v nepoštenost.

Hvalevredna je navada krstnih in birmanskih boter, vlagati otrokom v hranilni denar, knjižice pa izročiti staršem, oziroma otrokom. Otroci si želi čim večjo vsoto, tako izroči vsako vsotico materi, ki mu jo ob priliki naloži k ostali vsoti in se pri tem vadi v varčevanju.

Iz teh razlogov spoznamo težko nalogo, ki nam jo nalaga poklic in domovina. Otroci nam bodo izročeni v vzgojo. Dvigati hočemo v njih zakopane zaklade in jih čuvati, da se ne izgube, ampak množe, da se bodo izpolnile besede Cankarjevega Kurenta, ki je dejal: »Tudi bodo živeli veseli ljudje. Veseli, zdravi, delavni in skromni od Triglava do Vardarja. Z obema rokama je Bog blagoslovil našo domovino, ko je delil lepoto in bogastvo od vzhoda do zahoda.«

† Leopold Podlogar: Iz zgodovine kranjskih trgov.

16. Sodražica.

(Konec.)

SODRAŠKI trg šteje 150 hiš in občina do 3000 prebivalcev. Poleg trga spadajo v občino še vasi: Globelj, Gorenji Lazi, Hudi Konec, Jelovec, Lipovščina, Nova Štifta, Podklanec, Preska, Ravni dol, Sinovica, Vinice, Zamostec. Zapotok in Zigmariče. Občina spada pod ribniško sodnijo in kočevsko okrajno načelstvo.

Župnija Sodražica spada pod ribniško dekanijo in ima tudi 3000 duš. Oskrbuje jo župnik z enim duhovnim pomočnikom. Šola je v trgu šestrazredna z dvema vzporednicama.

Trg ima lepo lego ob potoku Bistrica. Hiše so snažne, nekaj naravnost prav lepih. Mimo vozi vsak dan pošta iz Ribnice na Rakek in spet nazaj.

Kolikor se je moglo zaslediti, se Ribnica s Sodražico omenja prvič leta 1083. Tega leta se je namreč poročil Konrad Turjaški s Katarino Sovneško. Za doto mu je prinesla Ribnico, Vinice in Sodražico. Leta 1220, je bilo vse to last Engelberta Turjaškega. Ker je bil brez otrok, je leta 1227. prodal vse skupaj gospodom iz Loža in šel v Sveto deželo. V listini se navaja kot »villa Stoidrassicz, que iacet in Weinicz in dominio nostro in Rewenic«.¹

Beseda »villa« pomeni veliko kmetijo, ki je obsegala velik prostor (farma). To je bila neke vrste pristava, ki je imela svoje podložnike. Po besedilu omenjene listine sodeč, je bila tudi v Vinicah graščina, pod katero je spadala »villa« v Sodražici.² Vse skupaj pa je spadalo pod ribniško graščino.

¹ Schumi, U. u. R. B., II., 25.

² Primeri: Izv. M. dr., 1908, 6, in Vrhovce, Ljubljanski meščanje, 2.